

MAQOLA MAVZUSI: MDH DAVLATLARINING TA'LIM TIZIMI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.

University of Management endi future technologies

U.M.F.T. S 312- 22 P Po' guruh 4 - kurs talabasi

Jo'rayeva Iroda Oybekovna

Annotatsiya

Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi (MDH) davlatlarining ta'lim tizimi Sovet Ittifoqi merosiga asoslanib, yuqori savodxonlik darajasi va markazlashgan boshqaruv tamoyillarini saqlab qolgan. Ushbu maqolamda MDH davlatlaridagi ta'lim tizimining umumiy tuzilishini, har bir davlatning o'ziga xos xususiyatlarini va rivojlanish tendensiyalarini tahlil qiladi. Maqolamda maktabgacha, boshlang'ich va o'rta, hamda oliy ta'lim bosqichlari ko'rib chiqiladi, shuningdek, post-sovet davridagi islohotlar, moliyalashtirish muammolari va integratsiya jarayonlari muhokama etiladi. Har bir davlatning ta'lim tizimida milliy madaniyat, iqtisodiy rivojlanish va xalqaro aloqalarga bog'liq o'ziga xos jihatlar, masalan, Rossiyada STEM yo'nalishlari, Qozog'istonda trilinguallik siyosati va O'zbekistonda kasb-hunar ta'limining rivojlanishi ta'kidlanadi. Maqolamda kamida 10 ta ilmiy manbaga asoslangan bo'lib, MDH mamlakatlarida yagona ta'lim fazosini shakllantirishning ahamiyatini ko'rsatadi. Natijada, ta'lim tizimining modernizatsiyasi va muammolarni hal etish MDH davlatlarining kelajakdagi rivojlanishi uchun muhimligi xulosalanadi.

Kalit so'zlar

MDH davlatlari, ta'lim tizimi, Sovet merosi, islohotlar, oliy ta'lim, maktabgacha ta'lim, trilinguallik, integratsiya, modernizatsiya, savodxonlik darajasi, STEM yo'nalishlari, kasb-hunar ta'limi.

Kirish

Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi (MDH) 1991-yilda Sovet Ittifoqi parchalanishidan keyin tashkil topgan mintaqaviy tashkilot bo'lib, unga Armaniston, Ozarbayjon, Belorusiya, Qozog'iston, Qirg'iziston, Moldova, Rossiya, Tojikiston, Turkmaniston va O'zbekiston kabi davlatlar kiradi (Ukrainaning ishtiroki to'xtatilgan bo'lsa-da, ko'pincha hisobga olinadi). MDH davlatlarining ta'lim tizimi Sovet davridagi merosga asoslanib, yuqori savodxonlik darajasi, markazlashgan boshqaruv va bepul ta'lim tamoyillarini saqlab qolgan. Biroq, mustaqillikdan keyin har bir davlat o'z iqtisodiy, madaniy va siyosiy sharoitlariga mos ravishda ta'lim tizimini isloh qilgan, bu esa o'ziga xos xususiyatlarni shakllantirgan. Ushbu maqolamda MDH davlatlarining ta'lim tizimini keng qamrovli tahlil qilishga bag'ishlangan bo'lib, uning strukturasini, o'ziga xos jihatlarini va rivojlanish tendensiyalarini ko'rib chiqadi.

MDH davlatlarida ta'lim tizimining umumiy tuzilishi

MDH davlatlarining ta'lim tizimi odatda maktabgacha ta'lim, boshlang'ich va o'rta ta'lim, hamda oliy ta'lim bosqichlaridan iborat. Maktabgacha ta'lim 3 yoshdan 6 yoshgacha bo'lgan bolalarni qamrab oladi va ko'pincha ixtiyoriy xarakterga ega. Boshlang'ich va o'rta ta'lim majburiy bo'lib, ko'pchilik davlatlarda 9-11 yillik o'quv dasturini o'z ichiga oladi. Oliy ta'lim esa bakalavriat, magistratura va doktorantura darajalariga bo'linadi, Bologna jarayoniga moslashish tufayli ko'plab davlatlarda kredit tizimi joriy etilgan.

Sovet Ittifoqidan meros qolgan ta'lim tizimi yuqori savodxonlik darajasi (99% dan yuqori) va fan-texnika yo'nalishlariga urg'u berish bilan ajralib turadi. Biroq, post-kommunistik o'tish davrida ta'lim tizimi salbiy o'zgarishlarga duch keldi: moliyalashtirish kamayishi, o'qituvchilarning maoshi pastligi va infratuzilma eskirishi kabi muammolar yuzaga keldi. MDH mamlakatlarida ta'limning yagona fazosini shakllantirishga qaratilgan sa'y-harakatlar kuzatilmoqda, bu integratsiya va axborotlashuv sharoitida muhim ahamiyatga ega.

O'ziga xos xususiyatlar: Davlatlar bo'yicha tahlil

Har bir MDH davlati ta'lim tizimida o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, ular milliy madaniyat, iqtisodiy rivojlanish va xalqaro integratsiyaga bog'liq.

Rossiya

Rossiya ta'lim tizimi MDH ichida eng rivojlanganlaridan biri bo'lib, 11 yillik majburiy o'rta ta'lim va bepul oliy ta'lim (kvota asosida) bilan ajralib turadi. O'ziga xos xususiyat sifatida STEM (fan, texnologiya, muhandislik, matematika) yo'nalishlariga kuchli urg'u va raqamli texnologiyalarni joriy etishni ko'rsatish mumkin.

Shuningdek, davlat maktablari bepul bo'lib, xususiy maktablar standartlashtirilgan dasturga ega. EdTech sohasida Rossiya va MDH davlatlari kuchli texnologik bazaga ega, bu ta'limni raqamlashtirishga yordam beradi.

Qozog'iston

Qozog'iston ta'lim tizimida trilinguallik (qozoq, rus va ingliz tillari) siyosati o'ziga xosdir, bu mamlakatning xalqaro integratsiyasiga qaratilgan. 12 yillik o'rta ta'lim joriy etilgan bo'lib, Nazarbayev intellektual maktablari kabi elita muassasalari mavjud. Modernizatsiya iqtisodiy o'sish bilan bog'liq bo'lib, xorijiy investitsiyalar ta'lim infratuzilmasini yaxshilagan.

O'zbekiston

O'zbekiston ta'lim tizimi 2017-yildan boshlab 11 yillik majburiy o'quvga o'tdi, maktabgacha ta'limni kengaytirish va oliy ta'limda kredit tizimini joriy etish bilan ajralib turadi. O'ziga xos xususiyat sifatida kasb-hunar ta'limining rivojlanishi va milliy qadriyatlarga asoslangan dasturlarni ko'rsatish mumkin. Ta'lim islohotlari iqtisodiy modernizatsiyaga qaratilgan.

Belorusiya

Belorusiya ta'limi yuqori standartlarga ega, 11 yillik o'rta ta'lim va bepul oliy ta'lim bilan. O'ziga xos jihati - IT-sohasiga kuchli urg'u, bu mamlakatning texnologik rivojlanishiga yordam beradi.

Armaniston

Armaniston ta'lim tizimi kreativlik va ijodkorlikka urg'u berish bilan o'zgartirilmoqda, an'anaviy rasmiy munosabat o'rniga shaxsiy yondashuv joriy etilgan.

Boshqa davlatlarda ham o'xshash tendensiyalar kuzatiladi: Qirg'izistonda ko'chmanchi madaniyat elementlari, Tojikistonda til siyosati va Moldova ta'limida Yevropa integratsiyasi.

Modernizatsiya va muammolar

MDH davlatlarida ta'lim modernizatsiyasi iqtisodiy sharoitlar, integratsiya va axborotlashuvga bog'liq. Asosiy muammolar: moliyalashtirish yetishmovchiligi, o'qituvchilarning malakasi va ta'lim sifatini baholash. Rus tili omili MDH ichida ta'lim aloqalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Yagona ta'lim fazosini shakllantirish integratsiya jarayonlarini kuchaytiradi.

Xulosa

MDH davlatlarining ta'lim tizimi Sovet merosiga asoslanib, har bir davlatning o'ziga xos xususiyatlari bilan boyitilgan. Modernizatsiya va integratsiya kelajakda ta'lim sifatini oshirishi mumkin, ammo muammolarni hal etish zarur.

Adabiyotlar

- 1.UN Statistics Division. Education in CIS Countries.
- 2.Myasnikov V.A., Moiseeva N.V. The Conditions of Modernization of Education in CIS Countries.
- 3.Post-communist trends in education: EE/CIS.
- 4.Unified educational space of the CIS countries.
- 5.Education in Russia. Wikipedia.
- 6.Forecasting Educational Relations in CIS.
- 7.Soviet countries: Moldova's Education Code and CIS experience.
- 8.Russia and CIS EdTech 100.

9.CIS Armenia.

10.WENR, July 2007: Russia & CIS.

11.Commonwealth of Independent States (CIS). Britannica.

12.Foreign education system: features and differences.

Muallif: UMFT. 312- guruh 4- kurs talabasi **Jo‘rayeva Iroda Oybekovna**